

NORA KOMMUN

Biblioteksplan

2018–2021

Innehåll

Innehåll.....	2
Inledning.....	3
Del 1 Folkbibliotek för alla.....	4
1.1 Tillgänglighet och lokaler.....	4
1.2 Media.....	6
1.3 Personal.....	7
1.4 Läsfrämjande och kunskapsförmedling.....	7
1.5 Digital delaktighet	7
Del 2 Prioriterade grupper	8
2.1 Barn och unga.....	8
2.2.1 Helg- och lovaktiveter	9
2.2.1 Läsfrämjande verksamhet för åldern 0–5	9
2.2.2 Läsfrämjande verksamhet för åldern 6–12	9
2.2.3 Läsfrämjande verksamhet för åldern 13–18	10
2.2.4 Barn och unga med funktionsnedsättning	10
2.2.5 Barn och unga med annat modersmål än svenska.....	10
2.2.6 Informationsteknik	10
2.2 Personer med funktionsnedsättning.....	11
2.2.1 Läs hinder	11
2.2.1 Tillgänglighet	12
2.3 Personer med annat modersmål än svenska	13
Del 3 Skolbibliotek.....	14
3.1 Skolår F-6.....	15
3.2 Skolår 7-9.....	15
3.3 Gymnasium och vuxenutbildning.....	16
Avslutning.....	17
Koppling till kommunala och regionala planer.....	17
Koppling till nationella och internationella riktlinjer och styrdokument	17

Inledning

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

(Bibliotekslagen)

Enligt bibliotekslagen 17§ ska kommuner och landsting anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Biblioteksplanen ska omfatta all biblioteksverksamhet i kommunen och bidra till ökad samverkan.

Ansvarsfördelning mellan folkbibliotek och skolbibliotek regleras i bibliotekslagen 3§ och i 2 kapitlet i skollagen.

I Nora kommun ansvarar verksamhetsområdet Tillväxt och utveckling för folkbiblioteksverksamheten och verksamhetsområdet Valfärd för skolbiblioteksverksamheten. Samhällsbyggnadsutskottet bereder den del av planen som avser folkbiblioteksverksamheten och barn- och ungdomsutskottet bereder skolbibliotekens verksamhet. Nora kommuns biblioteksplan i sin helhet antas av kommunfullmäktige.

Biblioteksplanen ska ligga till grund för bibliotekens verksamhetsplaner och formulera mål för ett långsiktigt strategiskt perspektiv. I verksamhetsplanen formuleras konkreta åtgärder som följs upp och utvärderas årligen bland annat med hjälp av nyckeltal som till exempel lån/invånare.

Vårt mål är att biblioteket ska spegla samhället vi lever i och motsvara våra brukares behov. Vår omvärld är i konstant och snabb förändring, förhållanden som gör det svårt att veta hur biblioteksverksamheten ska se ut i framtiden. Kungliga biblioteket (KB) har startat ett arbete med nationell biblioteksstrategi som ska vara avslutat 2017. Strategin ska ge svar på hur bibliotekens roll i samhället ska se ut gällande användarnas behov, nya medier och teknisk utveckling, samordning med mera.

Fakta om Nora bibliotek

Öppethållande 45 timmar/vecka

Årsarbeten 6,0

Besök 9,9 besök/invånare -ca 100 000 besök/år (2016)

(Riket 8,6/invånare)

Lån 9,1 lån/invånare - ca 95 000 lån/år (2016)

(Riket 7,5 lån/invånare)

Aktiva låntagare ca 30 % av kommunens invånare

Program och arrangemang 113 varav 87 för barn och unga

Del 1 Folkbibliotek för alla

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

(Bibliotekslagen)

Ett bibliotek är både en funktion och en fysisk plats. Folkbiblioteket är ett offentligt rum för kunskap, kultur, information, möten och upplevelser. För att uppfylla lagens intentioner krävs att folkbiblioteket har lokaler som är ändamålsenliga där brukarna får möjlighet till kunskapsinhämtande och kulturupplevelser. Medarbetarna är den viktigaste resursen som förmedlar bibliotekets innehåll genom aktiviteter riktade mot olika målgrupper. Hög bemanning, ett brett och aktuellt utbud, ett rikt urval av tidskrifter, tillgång till datorer och annan teknisk utrustning, generösa öppettider samt närhet till biblioteken leder till fler besökare och ökad användning.

1.1 Tillgänglighet och lokaler

Nora bibliotek är centralt beläget i kommunen. Det är tillgängligt och anpassat för personer med funktionsnedsättning. Nora kommuns konsthall ligger i samma lokaler där även föreläsningar, barnteater och föreningssammanskomster äger rum. I biblioteket finns teknisk utrustning för informationssökning såsom datorer och trådlöst nätverk. Där finns också utrustning för kopiering, scanning med mera. Lokalerna ger möjlighet till olika aktiviteter. Där finns rum för tyst läsning, alternativt sammanträden. Där finns studieplatser och flera sittgrupper som inbjuder till läsning, spel och avkoppling. Avdelningen för barn och unga utnyttjas mycket. Biblioteket har en väl utbyggd självbetjäning som ger användarna möjlighet att klara sig själva. Detta ökar integriteten och frigör personalen från rutinuppgifter och ger större möjligheter till vägledning och stöd. Biblioteket är öppet 45 timmar i veckan varav 5 timmar utgör öppethållande av enbart entrédelen med dagstidningar, dator och kopiator. Föreningar och andra grupper erbjuds att vara i lokalerna även efter ordinarie öppettid.

Avdelningen för barn och unga behöver utökas då den utnyttjas mycket. Här är önskvärt att det finns mer plats för helg och lovaktiviteter. Om hela våningsplanet kunde utnyttjas skulle verksamheten för barn och unga kunna expandera.

Det finns tekniska lösningar för att öka bibliotekets tillgänglighet under tider då det inte är bemannat. Det så kallade "meröppna biblioteket" innebär att allmänhet och föreningar får tillgång till lokalerna genom att registrera sig och logga in då biblioteket är stängt.

Nora bibliotek saknar service för de som bor på landsbygden. För att öka tillgängligheten kan det finnas olika lösningar. Det kan vara köp av bokbusstjänster från närliggande kommuner, utökad service vid bokholkarna (en Bokholk är ett litet fritt bibliotek där inga lån registreras) i Dalkarsberg och Järnboås och utökad Boken kommer-service för personer som saknar hemtjänst men inte kan komma till biblioteket.

Information och marknadsföring syftar till att göra bibliotekets utbud och verksamhet tillgängligt för användarna. Målet är att användarna enkelt ska kunna orientera sig i biblioteksrummet, bland medier, sociala medier och i programverksamheten. I biblioteksrummet innebär detta bland annat tydlig och ändamålsenlig skyltning som vägleder användaren rätt.

Användarna har tillgång till många av bibliotekets tjänster dygnet runt genom webbplatsen Bergslagsbibblan.se. Bergslagsbibblan är ett samarbete mellan Nora och Lindesbergs bibliotek. Det är en gemensam katalog med bibliotekens bestånd av medier, ett verktyg för användarna att se vad de lånat, göra omlån och reservationer. Där finns också ett kalendarium med de aktiviteter som erbjuds på biblioteken. Ett mål är att kommande år ge möjlighet för fler bibliotek att ansluta sig och att utöka samarbetet i norra länsdelen.

Biblioteket använder aktivt sociala medier för att tillgängliggöra information och marknadsföra aktiviteter.

Mål för arbetet med tillgänglighet

- Förbereda och påbörja införandet av meröppet bibliotek och RFID-teknik (Radio Frequency ID-taggar som möjliggör lån) för att öka tillgängligheten under 2017/2018
- Utredda möjlighet till biblioteksservice på landsbygden
- Utveckla självbetjäning och teknisk service anpassat efter brukarnas behov
- Utöka ytan för barn och ungas medier och aktiviteter
- Utredda möjligheten att utnyttja hela våningsplanet som kulturhus för publika aktiviteter där barn och unga är prioriterade
- Utveckla vägledningen i och utanför biblioteksrummet bland annat på andra språk
- Fortsatt utveckling av Bergslagsbibblan och med fler anslutna bibliotek i norra länsdelen
- Finnas på sociala media och följa utvecklingen för spridning av information

1.2 Media

Bibliotekets samlingar består av media i alla slags format, såväl fysiska och digitala. Biblioteket ska särskilt främja läsning och litteratur där det skrivna ordet står i centrum. Urvalet av media sker av bibliotekarierna och ska präglas av allsidighet och kvalitet. Förvärv och samlingar får inte styras av ideologiska eller religiösa påtryckningar. Vid förvärv ska stor hänsyn tas till användarnas önskemål och snabb leverans av beställda medier har hög prioritet. All media ska kunna lånas avgiftsfritt. Avgifter för ej återlämnad media och andra tjänster kan däremot tas ut. Dessa avgifter beslutas av kommunfullmäktige. Media för barn och unga, personer med funktionsnedsättning och personer med annat modersmål än svenska är prioriterade. Under planperioden ska en mediepolicy och medieplan upprättas i samarbete med Lindesbergs bibliotek.

För att samlingarna ska vara aktuella pågår ett aktivt arbete med urval, översyn och gallring. Aktiviteter och exponering är viktigt för att locka till läsning och förmedla ny media. Vissa medier spelar större roll för biblioteket som mötesplats till exempel dagstidningar och tidskrifter. I den lokalhistoriska samlingen finns litteratur om Nora kommun och Johan Johnssons samling finns tillgänglig för läsning på biblioteket.

E-medierna har fått sitt genombrott. Detta innebär på sikt en genomgripande förändring av biblioteksverksamheten. Utbudet och användningen av e-medier kommer att öka och det är viktigt att biblioteken svarar mot de förväntningar som finns. E-medierna ger tillgång till beståndet oberoende av öppettider eller bostadsort. E-bokslånen utgör ännu en mindre del av det totala antalet lån men är på grund av nuvarande avtalsmodell kostnadskrävande eftersom biblioteket betalar per lån.

Bibliotekets medier hanteras i biblioteksdatadatasystemet som består av bibliotekskatalog, låntagarregister och administrativa funktioner. Datasystemet är av central betydelse för verksamheten, både som arbetsredskap och som informationskälla om utbudet.

Nora biblioteks bestånd av media kompletteras av flera samarbeten. Med Bergslagsbibblan som grund är det ett fritt flöde av medier mellan Nora och Lindesbergs bibliotek. I fjärrlånesamverkan ingår hela bibliotekssverige i ett nätverk för att förse medborgarna med litteratur som inte kan köpas in till den egna kommunen. I första hand är det en regional samverkan i Örebro och Västmanlands län som innefattar transporter mellan biblioteken. Nora bibliotek medverkar i Örebro läns upphandlingssamarbete. Vid litteratur på andra språk finns Internationella biblioteket som en resurs.

Mål för arbetet med media

- Prioritera medier för barn och unga, funktionsnedsatta och medier på främmande språk och lättläst svenska
- Fortlöpande anpassa inköp av medier efter förändringar av publiceringsformat
- Upprätta en mediepolicy och medieplan i samarbete med Lindesbergs kommun

1.3 Personal

Bibliotekets viktigaste resurs är personalen. Det finns samband mellan antalet årsarbetare på biblioteket och nästan alla andra nyckeltal. Personalen ska vara fackutbildad, professionell och serviceinriktad. Mötet med besökarna är det centrala i verksamheten. Personalen ska kunna förmedla bibliotekets innehåll, handleda vid informationssökning och utveckla det läsfrämjande arbetet till de prioriterade målgrupperna. Viktiga kompetenser är också kunskaper om IT samt digitala och sociala medier. Bibliotekspersonalen ska ges möjlighet till kompetensutveckling och möjlighet att delta i regionala och nationella nätverk.

Mål för personalutveckling

- Personalen ska vara fackutbildad och vid nyanställning ska befintliga kompetenser kompletteras
- Personalen ska erbjudas kompetensutveckling och möjlighet att medverka i regionala och nationella nätverk

1.4 Läsfrämjande och kunskapsförmedling

För att främja läsande och lyfta fram litteratur arrangerar bibliotekspersonalen olika aktiviteter. Det kan vara tips på nya böcker, högläsning eller författarbesök. Inom Tillväxt och utveckling arrangeras även författarbesök på Svalbo i samarbete med Lindesbergs kommun.

Bibliotekets medel för programverksamhet går i stort sett till aktiviteter för barn och unga. Programverksamheten för vuxna sker i samarbete med interna och externa aktörer i lokalsamhället till exempel föreningar och studieförbund. I bibliotekets lokaler sker rådgivning till allmänheten, bland annat energirådgivning. Bibliotekspersonalen deltar också i lokala mässor och andra arrangemang för att sprida kunskap och läsglädje. Ett mål är att budgetera medel för föreläsningar och författarbesök för vuxna för att stärka bibliotekets roll som kunskapsförmedlare.

Mål för arbetet med läsfrämjande och kunskapsförmedling

- Fortsatt utveckling av det läsfrämjande arbetet
- Fortsatt programverksamhet i samarbete med studieförbund, föreningar och andra aktörer
- Budgetera medel till föreläsningar och författarbesök för vuxna

1.5 Digital delaktighet

Biblioteket ska öka kunskapen om informationsteknik och hur den används. Fortfarande har alla inte tillgång till internet och de som har tillgång saknar ibland kunskap och teknikvana. I dagens digitaliserade samhälle behöver vi kunna sälla och kritisk värdera all information som strömmar över

oss. Källkritik är en viktig del av bibliotekens uppgift. I biblioteket finns tillgång till datorer och trådlöst nätverk. Det är viktigt att bibliotekets utrustning är uppdaterad och stöder aktuella program. Biblioteket deltar i nationella och regionala kampanjer och samarbetar med studieförbund, myndigheter och andra aktörer.

Mål för arbetet med digital delaktighet

- Arrangera aktiviteter för att öka kunskapen om informationsteknik och digitala tjänster, i egen regi och i samarbete med studieförbund och andra aktörer
- Årligen delta i nationella och regionala kampanjer för digital delaktighet

Del 2 Prioriterade grupper

2.1 Barn och unga

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

(Bibliotekslagen)

Dagens kunskapssamhälle ställer stora krav på vår språkliga förmåga och därför är barn och ungas språkutveckling viktig för biblioteket att fokusera på. Det är en demokratisk fråga att kunna uttrycka sig och ta del av den information som finns omkring oss. Källkritik är ett viktigt område speciellt för barn och unga så de kan orientera sig i den flod av information som omger oss. Ett utvecklat språk är en förutsättning för abstrakt tänkande. Läsning stimulerar fantasin och ökar vår förmåga att känna empati.

Folkbibliotekets uppdrag riktar sig till barn och unga på deras fritid och verksamheten på biblioteket ska stimulera deras lustfyllda språkutveckling. Biblioteket ska vara en mötesplats för alla barn och unga i Nora kommun. Verksamheten ska genomsyras av barn och ungas egna intressen.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp och i arbetet med att stärka deras språk och läsutveckling är samarbetet med andra aktörer som t ex BVC och familjecentral en viktig del.

Varje år ansöker folkbiblioteket och skolbiblioteken om medel för inköp av medier från Statens Kulturråd. En förutsättning för att beviljas pengar är att folk-och skolbibliotek inte sänker sitt totala medieanslag och att det skrivs en läsfrämjandeplan som visar hur kommunen arbetar med läsfrämjande verksamhet.

2.2.1 Helg- och lovaktiviteter

Biblioteket har helg- och lovaktiviteter som riktar sig till barn och unga. En gång i månaden ordnas aktiviteter för olika åldrar. Det ordnas även barnteater i samverkan med kultursekreterare och teaterförening.

2.2.1 Läsfrämjande verksamhet för åldern 0–5

Varje månad ordnar biblioteket babycafé för bebisar och deras syskon. Det ger biblioteket möjlighet att nå föräldrar och barn i ett tidigt skede.

Folkbiblioteket har en deposition med barnböcker på Barnvårdscentralen och tillhandahåller broschyrer om barns språkutveckling på olika språk som personalen lämnar till föräldrarna. Alla barn som genomgår 2,5-årskontrollen får en inbjudan till biblioteket för att hämta en bokgåva. Biblioteket tar även emot föräldragrupper och berättar om vad som finns på biblioteket och tipsar om barnböcker.

Nora kommun har en välbesökt familjecentral som biblioteket samarbetar med. Biblioteket besöker familjecentralen och berättar vad biblioteket erbjuder.

Biblioteket har sagostund en gång i månaden för barn mellan 3–5 år.

Folkbiblioteket har ett utvecklat samarbete med förskolan på flera områden. Varje förskola lånar regelbundet böcker och besöker biblioteket med barngrupper. Varje förskola har en representant i språkrådet som träffas på biblioteket en gång per termin och diskuterar små barns språkutveckling, får boktips och diskuterar olika samarbeten.

Alla barn mellan 1–6 år får på förskolan en födelsedagsbok som bekostas via bibliotekets kulturrådspengar.

Det finns ett förskolebibliotek på en förskola som ligger utanför Nora. Ett förskolebibliotek innebär att folkbiblioteket tillhandahåller barnböcker som barn och föräldrar fritt kan låna hem. Målet är att även alla de barn och föräldrar som bor på landsbygden ska kunna ta del av bibliotekets utbud. Det kan ske genom att starta fler förskolebibliotek eller genom besök av bokbuss.

2.2.2 Läsfrämjande verksamhet för åldern 6–12

Varje sommar ordnas ett arrangemang för att stimulera barns läsning på sommarlovet. Alla barn och unga som läser eller lyssnar på böcker uppmuntras med priser.

Alla sexåringar bjuds in till folkbiblioteket. Alla barnen får en bokgåva och ges möjlighet att få bibliotekskort.

Ett samarbete mellan Göthlinska gården och folkbiblioteket innebär att alla elever i årskurs två bjuds in till Göthlinska gården för visning och bokgåva. Detta sker inom ramen för projektet Tre Trästäder.

Läseklubben för barn mellan 10–12 har varit igång några terminer. Klubben träffas en gång i månaden under terminstid och tipsar och berättar för varandra om böcker de läst.

Folkbiblioteket välkomnar skolklasser att besöka biblioteket för att låna böcker och för att få biblioteksvisning.

Folkbiblioteket samarbetar med skolan men en formaliserad samverkan saknas. Folk- och skolbibliotekens olika uppdrag behöver konkretiseras. Detta är önskvärt att få till stånd under planperioden. Ett sätt att samverka kan vara att starta ett samarbetsråd med lärare liknande det som finns för förskolan.

2.2.3 Läsfrämjande verksamhet för åldern 13–18

Läseklubben har under 2017 utökats med en grupp för högstadiet.

Unga är en målgrupp som biblioteket har svårt att nå. Hur vi gör det bör undersökas under planperioden för att förändra situationen. Förslag på åtgärder kan till exempel vara arrangemang för ungdomar efter skoltid, gärna i samverkan med andra aktörer, samt ökat samarbete med skolan.

2.2.4 Barn och unga med funktionsnedsättning

Alla barn och unga med någon form av funktionsnedsättning ska känna sig välkomna till biblioteket och det är viktigt att bibliotekets lokaler och mediebestånd speglar målgruppens behov. Bibliotekets äppelhylla uppdateras kontinuerligt och innehåller material som stöder barn och ungas språkutveckling, till exempel med taktila böcker.

Förutom att tillhandahålla fysiskt material har biblioteket rättighet att registrera låntagare för att få ett Legimuskonto. Detta innebär att barn och unga själva kan ladda ner talböcker.

2.2.5 Barn och unga med annat modersmål än svenska

Folkbiblioteket har ett tydligt uppdrag att prioritera barn och unga med annat modersmål än svenska samt de som talar våra nationella minoritetsspråk.

Det har skett en ökad satsning på inköp av böcker på andra språk än svenska, främst somaliska, arabiska och tigrinja, och det har skapats språkåsar med ovan nämnda språk som ska cirkulera på familjecentral, förskolor och skolor. Detta har varit möjligt tack vare kulturrådspengarna.

Något som är önskvärt är att undersöka hur biblioteket kan utöka satsningen på denna målgrupp och hur vi bättre når dessa barn. En möjlig väg att gå är att ordna aktiviteter som är mer specifikt riktade till målgruppen, till exempel sagostunder på andra språk än svenska. Vi bör även utveckla vårt informationsmaterial och göra det mer tillgängligt för barn och personer/föräldrar med andra modersmål än svenska.

2.2.6 Informationsteknik

Den digitala utvecklingen sker i en allt snabbare takt och det blir allt viktigare att kunna navigera i den digitala världen. Det är önskvärt att vi utreder hur vi på bästa sätt kan erbjuda barn och unga

verksamhet som stärker deras medie- och informationskunnighet. Vi bör också arbeta mer strategiskt för att få fler barn och unga att läsa e-böcker.

Mål för arbetet med barn och unga

- Formalisera samarbetet mellan folkbibliotek och skolbibliotek
- Undersöka hur vi ska nå åldersgruppen 13–18 år
- Undersöka hur vi kan nå barn och unga med annat modersmål än svenska
- Utarbeta en strategi för att arbeta med de digitala frågorna
- Utöka ytan för barn och ungas medier och aktiviteter
- Undersöka hur vi når landsbygdens förskolor och skolor

2.2 Personer med funktionsnedsättning

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

(Bibliotekslagen)

En person kan ha en sådan funktionsnedsättning – varaktig eller tillfällig – att läshinder uppstår. Det kan t.ex. vara en funktionsnedsättning som synskada, dyslexi eller utvecklingsstörning. Bibliotekstjänster kan också bli svårtillgängliga om en funktionsnedsättning medför hinder att fysiskt ta sig till eller vistas i biblioteket. Mot bakgrund av detta ska biblioteket ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning så att de ska kunna ta del av biblioteksverksamheten.

Enligt den statliga Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) har cirka 6 % av Sveriges befolkning en läsnedsättning som gör att de har rätt att låna talböcker via sitt lokala bibliotek. För Norras del bör detta betyda cirka 630 invånare.

2.2.1 Läshinder

Läshinder uppstår när en person på grund av funktionsnedsättning har svårt att ta till sig litteratur och information i de vanligaste publiceringsformerna. Biblioteket ska därför erbjuda tillgängliga medier, det vill säga medier som till form och/eller innehåll skiljer sig från traditionell svartskrift. Som tillgängliga medier räknas t.ex. talböcker, teckenspråklitteratur, punktskrift, taktila böcker eller lättläst litteratur.

Biblioteket erbjuder idag främst talböcker, lättläst litteratur och storstils litteratur som tillgängliga medier. Även ljudböcker, e-böcker och e-ljudböcker kan fungera som ett tillgängligt medium även om det inte är dess primära syfte.

På talboksfronten har den tekniska utvecklingen förändrat förutsättningarna de senaste åren. MTM erbjuder numera låntagare tillgång till talböcker via digitala kanaler, vilket framför allt tilltalar yngre läsare. Det innebär att färre talböcker förvärfvas i fysisk form av biblioteket, även om särskilt äldre läsare ofta föredrar denna medieform. De nya digitala kanalerna ställer också krav på biblioteket att kunna vägleda brukare på olika plattformar, t.ex. surfplattor och mobiltelefoner.

Den lättlästa litteraturen är viktig för personer som behöver enklare text för att ta till sig information till följd av funktionsnedsättning. Det finns idag några få förlag som specialiserat sig på lättläst utgivning samt ett par tidningar på marknaden. Biblioteket köper idag in en stor del av utgivningen samt prenumererar på två nyhetstidningar.

Storstilsböcker är böcker som specialtryckts med större bokstäver än i vanliga svartskriftsböcker. De läses främst av äldre personer med nedsatt syn. Biblioteket har ett abonnemang som innebär att vi idag köper ett urval av vad som ges ut i storstil. I framtiden är det troligt att e-böcker, där man kan reglera bokstavsstorleken, kommer att bli ett vanligare alternativ till storstilsböcker. Det fordrar dock både tillgång till ny teknik och kunskap om densamma. Här har biblioteket en viktig roll för att öka den digitala kompetensen.

2.2.1 Tillgänglighet

Personer som till följd av en funktionsnedsättning inte själva kan ta sig till eller vistas i biblioteket har bristande tillgång till bibliotekets tjänster. För vissa är lösningen att använda bibliotekets e-medier.

För att öka tillgängligheten för personer som inte själva kan ta sig till biblioteket erbjuder biblioteket tre olika tjänster: Boken kommer, talböcker och Läsombuds nätverket. Alla tjänster innebär samverkan med andra aktörer.

Boken-kommer genomförs i samverkan med den kommunala hemtjänsten. Den innebär att hemmaboende personer, som har beviljats hemtjänstinsatser, kan få medier levererade till sitt hem via hemtjänsten. De flesta hemtjänsttagare är äldre. Det är för närvarande endast en handfull personer som utnyttjar tjänsten, sannolikt till följd av bristande kännedom om den.

Talböcker skickas direkt hem till brukaren som blindskriftsförsändelse. Det är kostnadsfritt för alla parter. Av talbokslåntagarna är det idag ett fåtal som utnyttjar tjänsten. I samverkan med kommunens synkonsulent kan de personer som har nedsatt syn och fått utrustning för talböcker utskrivna genom hjälpmedelscentral, få vägledning i hemmet för att använda tekniken. Under planperioden kommer ytterligare en ny talbokstjänst att kunna erbjudas. *Talboken kommer* som lanserats av MTM under 2017 innebär att taltidningsprenumeranter nu kan få talböcker skickade digitalt direkt till sin taltidningsspelare.

Läsombuds nätverket är ett viktigt sätt att nå personer som bor i särskilt boende eller befinner sig i daglig verksamhet. Läsombudets uppgift är att fånga upp personers litteraturbehov, förmedla medier och stimulera till högläsning inom verksamheterna där de arbetar. De arbetar inom äldreomsorgen, funktionsstöd eller den ideella sektorn. De är idag ett knappt 30-tal personer och täcker väl antalet

enheter som finns. Genom regelbundna träffar med ansvarig bibliotekarie sker kontinuerlig kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte. Tillsammans med ombuden har också läsfrämjande projekt som *Norabilder berättar* och den externfinansierade Berättarväskan genomförts och resulterat i nya resurser för läsombuden. Liknande projekt kan framöver vara ett bra sätt att utveckla det läsfrämjande arbetet för berörda grupper.

Att placera ut medier på olika platser, t.ex. väntrum och boenden, är en vanligt förekommande metod för att öka tillgängligheten. Det behöver dock göras i nära samverkan med mottagaren. Den kommande planperioden ska behovet av detta närmare utredas.

Mål för arbetet med personer med funktionsnedsättning

- Fortsatt brett förvärv av tillgängliga medier
- Stärka information om Boken kommer-tjänsten till kommunens hemtjänsttagare och andra berörda
- Undersöka behovet av depositioner på äldre- och gruppboenden
- Införa den nya tjänsten *Talboken kommer*
- Arrangera minst 2 träffar/år för läsombuds nätverket i syfte att stärka samverkan och kompetensutveckling, genom t.ex. läsfrämjande projekt

2.3 Personer med annat modersmål än svenska

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

(Bibliotekslagen)

Många gånger är biblioteket ett av de första ställen man besöker som nyanländ. Biblioteket är en viktig plats och kan underlätta integration och kontakter med det nya samhället. Här finns möjlighet att använda datorer och annan teknisk service som underlättar kommunikationen med hemländer och släktingar. Det är också vanligt att man söker hjälp i kontakter med andra myndigheter.

Bibliotekets uppgift att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken och på andra språk än svenska ska prioriteras. Biblioteket har media för språkinläring, lättläst litteratur på svenska, lexikon, körkortsböcker och böcker på olika språk. Vi kan vid behov beställa böcker från bibliotek i

Örebro län eller från Internationella biblioteket. Biblioteket tillhandahåller även databasen PressReader som innehåller tidningar och tidskrifter från hela världen i originalformat.

I Nora kommun är arabiska det övervägande utländska språket, men även dari, persiska, somaliska, tigrinja, syriska och kurdiska finns representerade. Biblioteket behöver utforska vilka aktiviteter och samarbeten som kan stödja språkinläring och integration för nyanlända på bästa sätt.

Mål för arbetet med personer med annat modersmål än svenska

- Förvärva och låna in böcker på de språk som efterfrågas
- Utöka samlingarna av lexikon och språkkurser svenska för invandrare.
- Utöka samlingarna av media på lättläst svenska
- Fortsätta att utveckla aktiviteter för målgruppen, och att fortsätta samarbete med SFI och komvux, studieförbund och frivilliga hjälporganisationer
- Utöka bibliotekets information på flera språk

Del 3 Skolbibliotek

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

(Skollagen)

I Nora kommun ansvarar verksamhetsområdet Välfärd för skolbiblioteksverksamheten. Barn- och ungdomsutskottet bereder skolbibliotekens verksamhet. Nora kommuns biblioteksplan i sin helhet antas av kommunfullmäktige.

Kravet på skolbibliotek är inskrivet både i skollagen och i bibliotekslagen. Samtlig biblioteksverksamhet i kommunen ska ingå i biblioteksplanen för att främja resurssamordning och utjämna resurstillgången. Biblioteksplanen är en förutsättning för att få tydlighet i samverkan mellan skolbibliotek och folkbibliotek.

Skolinspektionen bedömer att följande krav ska vara uppfyllda för att eleverna ska anses ha tillgång till skolbibliotek:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.

- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.
(Skolinspektionen (2016). [https://www.Skolinspektionen.se/skolbibliotek\[2016-12-19\]](https://www.Skolinspektionen.se/skolbibliotek[2016-12-19])).

Skolbiblioteksverksamheten ska vara en resurs i skolarbetet och stödja elevernas lärande. Skolbiblioteksverksamheten ska öka elevernas läslust och bidra till elevernas språkutveckling. Detta kan ske genom bokprat och andra aktiviteter. Skolbiblioteket ska stödja undervisning i informationsökning och källkritik.

I Nora kommun finns sju grundskolor varav en högstadieskola. Två av skolorna ligger i tätorten och tre ligger på landsbygden. I kommunen finns en friskola.

Under 2018 kommer en översyn av Nora kommuns rektorsområden ske och efter det är målet att utarbeta en mer detaljerad plan för skolbiblioteksverksamheten. Från pedagoghall finns efterfrågan på fler läsfrämjande aktiviteter till exempel bokprat. Den kommande planen kan till exempel komma omfatta skolbibliotekspersonal för skolår F-6 och inköp av bokbusstjänster från andra kommuner för att tillgodose skolbiblioteksverksamhet till förskolor och skolor på landsbygden

Varje år ansöker folkbiblioteket och skolbiblioteken om medel för inköp av medier från Kulturrådet. En förutsättning för att beviljas pengar är att folk- och skolbibliotek inte sänker sitt totala medieanslag och att det skrivs en läsfrämjandeplan som visar hur kommunen arbetar med läsfrämjande verksamhet. Dessa inköp samordnas av folkbiblioteket. Bidraget har bland annat använts för inköp av gåvoböcker till förskolebarn, språkpåsar och till media för skolbiblioteken.

3.1 Skolår F-6

På skolorna i Nora, Järntorgsskolan och Lärkesskolan finns rum som används som skolbibliotek. Detta finns även i skolorna utanför tätorten i skolorna i Ås, Järnboås och Gyttorp. Borns friskola har ett rum som används som skolbibliotek. Skolbiblioteken för skolår F-6 är inte bemannade. Det finns en kontaktperson på varje skola som har ansvar för skolbiblioteksfunktionen. Varje skola köper in media till det egna skolbiblioteket.

Skolklasser från samtliga skolor kommer till folkbiblioteket för att låna böcker. Samtliga förskoleklasser får en inbjudan till folkbiblioteket för ett besök och då får de en gåvobok. Bokprat och biblioteksvisningar sker på folkbiblioteket i mån av tid och resurser. Folkbiblioteket abonnerar på ett antal databaser som är tillgängliga för skolan genom Bergslagsbibblan.se eller direktinloggning.

3.2 Skolår 7-9

Karlsängskolans Mediatek fungerar både som skolbibliotek och ett extra lektionsutrymme. Här finns skönlitteratur och faktaböcker som lånas ut till elever och personal via samma biblioteksdatasystem som folkbiblioteket använder sig av. Skolbiblioteket har talbokstillstånd vilket

innebär rätt att registrera elever som talbokslåntagare samt att ladda ner och låna ut talböcker till de elever som är i behov av detta via Legimus. I tysta rummet finns möjlighet att läsa eller lyssna på böcker i lugn och ro. I Mediateket träffas skolans biblioteksråd där eleverna bland annat är med och bestämmer vilka nya böcker som ska köpas in. Lokalerna inrymmer också 13 stycken datorarbetsplatser som kan användas till skolarbeten. Mediateket är öppet under större delen av skoldagen och är bemannat med pedagogisk personal.

3.3 Gymnasium och vuxenutbildning

Nora kommuns vuxenutbildning Hjernet består av Komvux, grundläggande vuxenutbildning, GHJ, gymnasieskola för personer som saknar behörighet till nationellt gymnasieprogram, SFI, svenska för invandrare, och SPRI, språkin introduktionsprogrammet. Hjernet saknar eget bibliotek.

Mål för skolbiblioteksverksamheten

- Under 2017/2018 starta ett samarbetsråd med de skolbiblioteksansvariga och folkbiblioteket.
- Under 2018 utarbeta en mer detaljerad plan för hur skolbiblioteksverksamheten ska utformas.
- Skolbiblioteken ska vara en resurs i skolans arbete och stödja skolans utbildningsmål och elevernas lärande.
- Öka läslusten och intresset för litteratur. Det sker genom aktiviteter som till exempel bokprat och andra läsfrämjande aktiviteter.
- Grundlägga, utveckla och fördjupa informationskompetens hos eleverna. Det sker genom aktiviteter som till exempel undervisning i informationssökning och källkritik, MIK (Medie- och informationskunskap)
- Efter översyn av skolbiblioteksverksamheten anställa en skolbibliotekarie som ansvarar för skolbiblioteksverksamheten för F-6 i samverkan med kontaktpersoner på skolorna och folkbiblioteket.
- Efter översyn av förskole- och skolbiblioteksverksamheten på landsbygden köpa in bokbusstjänster från närliggande kommuner för att tillgodose skolbiblioteksverksamhet.

Avslutning

Biblioteksplanen gäller 2018-2021. Planen följs upp årligen i bibliotekens verksamhetsplaner. I verksamhetsplanerna formuleras konkreta aktiviteter och åtgärder. De sin tur utvärderas med bland annat med nyckeltal. Under 2021 utvärderas planen och arbetet med en ny eller reviderad plan påbörjas.

Koppling till kommunala och regionala planer

Regional kulturplan 2016–2019

<https://www.regionorebrolan.se/sv/Regional-utveckling/Kultur/Regional-kulturplan/>

Regional biblioteksplan 2016–2019

<https://www.regionorebrolan.se/sv/Regional-utveckling/Kultur/Regionbiblioteket/Om-Lansbiblioteket/Nyhetsarkiv/Regional-Biblioteksplan-2016-2019/>

Koppling till nationella och internationella riktlinjer och styrdokument

Bibliotekslagen

http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801

Skollagen

http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Barnkonventionen

<https://unicef.se/barnkonventionen>

Unescos folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest

<http://www.unesco.se/?infomat=unescos-folkbiblioteks-och-skolbiblioteksmanifest>

Omslagsbild från Läseklubben